Az itt szereplő kifejezések feldolgozása a Czuczor Gergely, Fogarasi János: *A magyar nyelv szótára* (1862), illetve Szergej Sztarosztyin The Tower of Babel etimológiai adatbázisa (1998-2003) alapján történt.

Gy

egység, egyesítés, teremtés (gyártás, gyakorítás); gyöngéden csúsztatott vagy gyakori mozdulatokkal végzett mozgás

A Gy hang rovásjele (ǂ) is a D jelén (+) alapul, ellátva az I (†) vagy J (ʔ) meghatározó keresztvonásával.

A D hang lágyításából képzett összetett hangzó, képzésekor a nyelv széles zárt alkot a kemény szájpadlás elejével, s a gége rezgésekor gyöngéd nyomatékot fejt ki rá. E szélesebb és hosszabb zár által a hangképzés helye és a nyelv közötti kapcsolat átfogóbb, teljesebb – a zár felengedése a nyelv gyöngéd előre csúsztatásával enyhe (súrlódó) rés jelleget tükröz.
Zöngétlen párja: Ty.

KÖZVETLEN HANGUTÁNZÓK

Gy

gyagya [rigóféle madár a jellegzetes *gya-gya* hangjáról; másképp: *dzsadzsa*], ***gyagyog*** [gyermek beszélni próbál; v.ö. *gagyog*, *dadog*], ***gyügyü, gyüge, gyügyő, gyügyögő, gyüke*** [együgyű, zavaros beszédű; v.ö. *gyagyog*];

Gy+V

gyavog [kutyakölyök hangján (*gyau-gyau* v. *gyav-gyav* hangon) szól; v.ö. *nyávog, nyafog*];

Gy+R

gyurgyalag v. ***gurgyalag*** v. ***gyurgyóka*** [méhevő színes madár; nevét a *gyurr-gyurr* hangjáról kapta];

Gy+Sz

gyesz [dörgölést, súrolást, koptatást kifejező elvont hangutánzó gyök; v.ö. *csesz, csisz*], ***gyesziköl*** [taszigál, gyömöszöl], ***gyesztet*** [resten, lábait földön húzva, s mintegy vontatva üget a ló];

(ISTENI) EGYSÉG, EGÉSZSÉG, EGYESÍTÉS

egy, ögy, igy, ugy, v. (megnyújtva) **így, úgy** [az (isteni) egység állapotát, illetve a hozzá hasonlítgatást kifejező elvont gyökök]

egy [az első számnév; **rendkívül bőséges a szóbokra**, amit nem sorolnék fel, csupán tömören jellemezném: vagy magát az egyetemes, egységes egészt fejezi ki, vagy pedig két vagy több rész összevetését, összehasonlítását jelzi, ahol a hasonlóság, azonosság eldöntése vagy azonossá, egésszé tevés, közös nevezőre jutás a cél; illetőleg csökkentéssel az egyetlen (mint mennyiség) elérése (pl. *egyel*); régiesen *i*-kezdettel, tájdivatosan pedig *ö*- kezdettel is szerepel némely tagja; v.ö. *így, úgy*, illetve *igaz, igen, egész*, valamint a *gyan* gyök], ***egyenes*** v. (tájsz.) ***igyenes*** v. ***igenyes*** [egy vonal mentén futó, sima felszínű (nem göröngyös, domború)], ***egyenlő*** v. ***igyenlő*** [azonos], ***együld*** v. ***igyold***

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. Szerző: Hornyánszky Simon, 2012

v. ***igyók*** [(régies) mindjárt, legott, izében, ugyanakkor, majdan, egy ültő helyben], ***egyít, egyvelít*** v. ***ögyít, ögyvelít*** [különböző dolgokat eggyé tesz, össze vegyít];

így, ***igyen*** [közelebbi dologhoz való hasonlítást kifejező kötőszó; eredete: a közelséget mutató *i-* gyökből a *-gy* összevetést tükröző értelmével; ily képpen, ily módon; v.ö. *ide, itt, egyezés*]

ugy v. ***úgy*** [távolabbi dologhoz való hasonlítást kifejező kötőszó; a távolságot kifejező *ú-* gyökből a *-gy* összevetést tükröző értelmével; oly képpen, oly módon; v.ö. *egyezés*, *így, igyen, ily, oly, oda, ott*; kínai 齊 *qí* (egységes, egyenletes), 猶 *yóu*, közép-kínai *dzsiu*, *dzsú* (hasonló, mintha), óind *íti*, litván *it*, *ics*, nepáli *yati* (így, úgy), latin *ita* (régies: igy, ugy, oly módon), *idem* (régies: ugyanaz, azonos), gondi *ítál* (ilyen, ehhez hasonló), *idam* (ilyen, efféle), ójapán *odzsazi* (egyforma), mongol *adil, adali* (egyenlő, ugyanolyan), *ežel, iʒil* (egyenlő, azonos), oroh *adawu* (ikrek), mandzsu *ada-* (egyesül, összekapcsolódik) > ótörök *adas*, jakut *atasz*, kirgiz *azsas* (barát, társ)]; ***ugyan*** [1. határozó, mely által valamit mintegy rámutatva erősebben bizonyítunk, s helybeli, időbeli, vagy másnemü azonosságára mutatunk; 2. szintén összevetést jelző, ám ellentétes fordulatra utaló kötőszó (pl. *én ugyan kértem őt, de...*); 3. erősítő, nyomatékosító, tkp. „jól" értelmű szócska (pl. *ugyan megjárta*); 4. dorgáló, sürgető, nyomatékosan kérő szó (pl. *ugyan már! ugyan mondd meg!*); 5. úgy, oly módon];

gyan [elvont gyök, érteménye: (ú)gyan, azaz oly módon, oly formán, hasonlóan; Gy-hangi érteménye a folytonos össze-összevetésből fakad; v.ö. német *ahnden, ahnen*, izlandi *andi, önd*], ***gyanít*** [vmiről sejti, hogy úgy van, hogy az hasonló a vélekedéséhez; v.ö. *gondol*], ***gyanakodik*** [sejtése támad vmiről; v.ö. *tanakodik*], ***gyanánt*** v. (tájsz.) ***gyaránt*** v. ***gyalánt*** [eredetileg am. mást gyanítva, gondolva; mely értelemben a székelyek ma is használják, sőt személyragozzák: *gyanántam ölelte meg*, mintha én volnék, akit gondolt, gyanított. Így: *gyanántad, gyanánta* stb.; ált. ért. másnak képében, helyetteseül; vmi helyett, valamivel fölcserélve, hasonlatosság miatt egyiket másik helyébe téve; úgy, mint], ***gyanú*** v. ***gyanó*** [sejtésen alapuló vélekedés vmről (hogy úgyan van-e)], ***gyanús*** [gyanút gerjesztő];

gyo, gyu, v. (megnyújtva) **gyó, gyú** [ép, egészséges állapotot kifejező elvont gyök; v.ö. *jó*]

gyó [jó, azaz élettel teli, egészséges; v.ö. *gyavít, gyavul*], ***gyól*** [jól], ***gyóta*** [(baranyai tájszó) legelőhely, liget (népies magyarázattal: *jó tanya*)], ***gyótán*** [(göcseji tsz.) szőllőhegyi hajlékok előtt levő szabad térség];

gyócs v. ***gyolcs*** [a legfehérebb, különösen finom anyagú vászonszövet, rendszerint sebek kötözésére használtatik; elemzése: *jó-ocs*, azaz jó szer, finom szer, vagy *holos (fehéres)* > *hols* > *holcs* > *gyolcs*];

gyógy [jóvá, jobbá tevő, javító, mintegy életre gerjesztő; önállóan ritkábban, inkább összetételekben használatos; v.ö. *gyógyul*], ***gyógyszer*** [egészségjavító, gyógyító szer] ***gyógyul*** v. (székelyeknél) ***gyavul*** [*javul* > *jóvul* > *jójul* > *gyógyul*], ***gyógyít*** v. (székelyeknél) ***gyavít*** [beteget v. betegséget gyógy alá vesz, javít állapotán];

gyanta [egyes növények ragacsos, mézgaszerű, gyúlékony nedve, amely alapvetően a növény sebeinek védelmét, gyógyulását szolgálja; földi gyanták pl. földi szurok, földi olaj, kőszén, borostyánkő stb.; CzF vélekedésében az eredete: *gyapont* ?> *gya(po)ntó* ?> *gyanta*; v.ö. bushman *gò ʕm* (gyanta, ragacs), sziámi *jha:ŋ.A* (gyanta), kui *jīṇdru*, *sīṇdu*, *sīṇdru* (gyanta), számi *gač'če* (gyanta), óegyiptomi *ʕmj-t* v. *qemyṭ* (akantusz-gyanta a mumifikáláshoz) > ógörög *κόμμι* (*kómmi*; gyanta) > latin *cummi/gummi, cumma/gumma* (mézga, gyanta) > ófrancia *gome* > angol *gum* (gumi, gyanta; v.ö. nyugat-afrikai *kino* vörösgumi-fa), angolszász *cweodo*, *cwudu*, ófeln. *cuti* (gyanta); középfn. *küte* (gitt);], ***gyantár*** [gyantakő, megkövesedett gyanta (borostyán, Succinum)], ***gyantáros*** [gyantárral bevont];

gye, gyö, gyü, gyi v. (megnyújtva) **győ, gyű, gyí** [egységesítés, egyesülés, egybe jövés; v.ö. *jő*]

gyöjt, gyüjt, gyűjt v. ***gyütt, gyűt, gyűtt, győtt*** [eszközli, hogy vmik egybe jőjjenek; eredete: *jő-ít*; v.ö. szanszkrit *kul* (egyesít), török *gel-mek* (jönni, kelni)],

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. Szerző: Hornyánszky Simon, 2012

gyűl [*jő-ül*; folyamatosan együvé jön, egy helyen összesereglik, csomósodik, tömörül, halmozódik], ***gyűlde*** [hely, ahova gyűlni szoktak], ***gyüledék*** [ami összegyűlt], ***gyülevész*** [szedett-vedett népség, ami mindenfelől összegyűlt, jobbára megvető hangnemben használják], ***gyülekezet*** v. (gömöri tsz.) ***gyilekezet*** [csorda, nyáj], ***gyüvejde*** [palócosan: gyere ide];

gyöm [tömörödést, sűrűsödést, összenyomást kifejező elvont gyök; v.ö. *gyom, töm* stb.], ***gyömeg*** [kis göngyöleg] ***gyömör*** [vmit e*r*őszakosan összezúz, gyúr, *tömör*ít, göngyölít], ***gyömöszöl*** [(ált. ruhát) hajtogatással, nyomkodással tömörít, tömöget; v.ö. ógörög *gemízó* (teletöm, jól megrak)], ***gyömötöl*** v. ***gyöntöl*** [1. gyömöszöl, összetömörít; 2. (székelyeknél) meghánnya veti a dolgokat, fejét töri- főleg ***gyöntölög*** alakban; v.ö. *gyötör*], ***gyöter*** v. ***gyötör*** [keményen gyöntöl, kínoz, zaklat; elemzése: *gyö(m)* elemből és *tör* igéből vétethetik, s jelentése: öszvenyomva v. öszvezúzva tör], ***gyötrelem*** [súlyos, zaklató kín, fájdalom, mely a lelket mintegy öszvezuzza, öszvetöri, szorongatja];

gyön v. ***gyün*** [jön], ***gyöszte*** v. ***gyüszte*** [jöszte], ***győtény*** v. ***gyövőtény*** [eredetileg: *jövőtény*; gabonára tekerődző gaz, folyóka];

gyűr, gyűrgyavar, gyűrgyömör [erővel összehoz, összenyom, besűrít, gyömöszöl; v.ö. *gyűl, csűr, tűr* gyök], ***gyűrönye***, ***gyürke*** [dúc, púp, domborodás], ***gyűrkőzik*** [ruháját, különösen ünge ujját feltüri, föltekeri, midőn munkára készül], ***gyűrő*** [(baranyai tsz.) sűrű], ***gyűrű*** v. ***gyíró*** [kerekded test, mely körbevesz vmit];

EGYÜVÉ JÖVÉS ÁLTAL GERJEDŐ ERŐ, ILLETVE ANNAK KIBONTAKOZÁSA

gya, gyo, gyu v. ***gyó, gyú*** [a hevesen összesúrlódó, lángra gerjedő mozgás, lángra lobbanás hangját idéző gyök]

gyojt v. ***gyújt*** [*gyú-ít*, lángra lobbant, heves indulatra gerjeszt, tűzbe hoz], ***gyojtokány*** v. ***gyujtován(y)***, ***gyújtacs*** v. ***gyutacs*** [gyújtó szer], ***gyojtomány*** [gyúladás], ***gyól, gyólad*** v. ***gyúl, gyullad*** [lángra lobban, tüzet fog], ***gyula*** [régi méltóságnév; a kettős fejedelemségben ibn Ruszta szerint a magyaroknak két királyuk volt: a névleges, de nagy tiszteletben álló, feltehetően szakrális vezetői szerepet betöltő *kende*, illetve a *dzsula*, a tényleges hatalom birtokosa, a parancsnok, hadvezér, a tisztviselők kinevezője. Később, a honfoglalás idején a *jila* (másképp: *gilasz, gyila, dzsila, dzsula*) rangban közvetlenül a fejedelem alatt a tényleges hatalom, a főbírói és fővezéri tisztség birtokosa volt. Utána következett a szintén bírói tisztséget viselő, az idegen népek felügyelőjeként, esetlegesen a segédnépek hadvezéreként szolgáló *harka* (másképp: *karkhasz karcha, karha, horka*). Habár Konstantin hangsúlyozza, hogy ezek nem tulajdonnevek, csak méltóságnevek, Kézai szerint az egyik honfoglaló törzsfő neve is már Gyula volt. Az államalapítás idején a gyula méltósága szláv hatásra átalakult az erdélyi *vajda* (szláv *vojevod* - hadvezér) tisztséggé.a török nyelvben a *jula* (fáklya) a kazár kagán-bég hatalmi jelvénye volt, amelyre leginkább a *gyúlás, gyúladás* jellemző, így akár a magyar név is adódhat hasonló módon, hiszen a *gyu-* gyök hangulánzó eredetű (talán: *gyúl az > gyúl a' > Gyula*). Roger Lambrechts, belga etruszkológus a feltárt etruszk tisztségnevek egyikét *zilaθ* néven jegyzi, melyet Adriano Maggiani kutatásaiban a *zil, zili, zilaχ, zilac, zilc, zilaθ* alakokat és származékaikat említi, melyek döntő gyakorisága okán a legfontosabbnak tekinthető a *camθi, canθe* mellett, ami a magyar *kende, kündü* méltóságnévvel áll párhuzamban mind alakilag, mind jelentésében. Carlo De Simone az etruszk nyelv görög kölcsönszavait vizsgáló kutatása során kiderítette, hogy az etruszk szó eleji *z-* az ógörög *δυ-* vagy *-δυ-* megfelelője.[1] Ezek alapján a magyar *gyila* v. *gyula* méltóságnév gyöke a kiválóságot kifejező *di-* lágyításából adódhat, továbbá a gyula bírói döntéshozó, ítélkező szerepét

[1] Mario Alinei: *Etrusco: Una forma arcaica di ungherese*, Il Mulino, 2003 (a magyar kiadásban: *Ősi kapocs – A magyar-etruszk nyelvrokonság*, ALLPRINT Kiadó, 2005), 23-30. oldal

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. Szerző: Hornyánszky Simon, 2012

tekintve kapcsolódik még a *dö-* gyök is (*dö-ít* > *döjt* > *dönt; dö-ül* > *dűl* ahonnan talán: *dul(a)* > *gyula*). Ez persze kevésbé valószínű, mint a *gyúl* kifejezésből való eredeztetése, de nem elvetendő, tekintve a jelentős nyelvi és történelmi párhuzamokat; v.ö. *győz, dönt*; ógörög *δύναμις* (*dünamisz*; erő, képesség, hatásosság, hatalom), *δυνατός* (*dünatósz*; képes vmire; erős, hatalmas, befolyásos tehetős), *δυναστεία* (*dünaszteia*; uralom, hatalom; kormányzat), *δυνάστης* (*dünásztész*; uralkodó, király, kormányzó, kiskirály, fejedelem), *δαμάζω* (*damázó*; leigáz, legyőz); latin *domo* (meghódít, leigáz, legyőz), *domina* (úrnő, uralkodónő), *dominus* (úr, uralkodó, parancsoló)], ***gyufa*** [gyúlékony fa], ***gyúlany*** [hidrogén], ***gyútalan*** [meggyújthatatlan anyag];

gyappanik v. ***gyaponik*** [gyúlad, indulatra gerjed, felgyúlad, felindúl; szanszkrit *dava-sz* v. *dáva-sz* (hév, tűz); görög *δαίω* (*daió*; gyújt), *δαΐς* (*daisz*; 1. fáklya, 2. gyantás fenyő)], ***gyappant***, ***gyapont***, ***gyapunt*** [gyúlaszt, gerjeszt, valamely indulatra hevít];

gyar, **gyor**, v. (szokottabban, éles e-vel) **gyer** [a *ger* gyök lágyított változata; gerjedést, meggyulladást, fellobbanást fejez ki; v.ö. *ragy* gyök, s lásd még ezen szófejtést], ***gyartya*** v. ***gyertya*** v. ***gyortya*** v. (tájdivatosan, vékonyítva) ***györtya*** [világító eszköz; elemzésre talán: *gerjedő* > *gerjetyű* > *gertyű* > *gyertyű* > *gyertya*; v.ö. szanszkrit *ghar*, szláv *gori* (ég), német *Kerze*, ónémet *gerda, kerzi*, svéd *kerta*, franczia *cierge*, holland *kaars*, *kaers, keers*], ***gyertyán*** v. ***gyortyán*** v. ***gyurtyán*** [kemény és igen vígan égő fehéres fa, nevét is onnan vehette, mert könnyen tűzre gerjed, s ég, mint a gyertya; vagy gyertyaszerűen felmeredő sarjairól], ***gyertyár*** [a pap körül szolgáló személy, ki mise alatt vagy más innepélyes szertartások alkalmával gyertyát tart]; ***gyors*** [sebes, fürge, élénk (gerjedt állapotban levő), időben és térben szapora haladást tesz; v.ö. ógörög *γοργός* (*gorgósz*; heves, vad, tüzes), latin *currax* (gyors, serény, élénk), szanszkrit *car* (mozgásban lévő, mozgásba hozó) stb.];

gyuha v. (éles e-vel) ***gyeha, gyéha*** [belső, benső, szív, ahol a lélek tüze ég, s az érzelmek gerjednek; másként: *eha, iha, joh, jonhó*; v.ö. magyar *gyomor*, *gyón*; kínai 心 *hszin* (szív-lélek), ókínai *dzsin* (vese), even *kuŋ* (szív), koreai *kaun-de* (közép), ótörök *köŋül*, török *gön-ül* (szív, hangulat) ill. számos altáji nyelvben hasonló hangzású, zürjén *ḳiṇęm*, hanti *kŏ̆ ṇ* (belső), tamil *kuṇti* (szív, vese) és egyéb dravida nyelvekben is *gunḍ-, kond-*, akkád *gannu* (állat bensősége), ugariti *gngn* (benső), arab *ganān* (szív, lélek), héber *gāḥōn* (belső), óegyiptomi *gnnw* (a belek körüli zsírréteg), csádi *gìn-* (gyomor, szív), csukcs-kamcsatkai *kinu* (köldök), ógörög *γονή* (*goné*; anyaméh – mint a gyermek bölcsője, eredete; ennélfogva szülést és ondót is jelent), kaukázusi nyelvekben *kunu, koma* (vese), perzsa جان *dzsan* (lélek)];

gyón, gyún v. ***gyohonik, gyovonik*** v. (Ipoly vid.) ***gyivónik*** [bűneit megvallva, szívét kitárva könnyít, javít állapotán; elemzésre: *jó-on* vagy pedig valószínűbben: *joh*, *jonh(ó)* (szív, benső, lélek) szóból, azaz jonhát kitárja; eredete: *gyuha*; v.ö. török *günah* (bűn)], ***gyóntó*** v. ***gyóntató*** [gyónást levezető, vkit gyónásra késztető];

EGYETEMES (ISTENI) TEREMTŐ ERŐ

gye, gyĕ, gyö, gyi, gyü v. (megfordítva) **igy, ügy, ögy** [az egység mint teremtő erő *élénk, tevékeny* kibontakozását – azaz friss termést, termékenységet – kifejező elvont gyök]

gye, gyeh! v. ***gyí, gyia!*** [lovat menésre nógató szócska, mintegy *gyerünk!* tömören; v.ö. *hí! deh!*], ***gyer(e)*** [haladásra – elsősorban jövetelre – felszólító hívás; v.ö. *jer, jár*, illetve ezen szófejtést], ***gyerünk*** [(közös) haladásra, tevékeny működésre buzdító szólás];

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. Szerző: Hornyánszky Simon, 2012

igy [ügy; mozgást, menést, haladást jelentő *i-* gyökből a tevékeny működést kifejező *-gy* névképzővel], ***igyeheszt*** [(dunántúli tájsz.) felbiztat, felloval vkit vmire], ***igyekezet*** v. ***ügyekezet*** [törekvés, iparkodó mozgalom vmely ügyben, vmely cél elérésére], ***iggyel-bajjal*** v. ***üggyel bajjal*** [sok erőködéssel, megfeszített mozgalommal], ***iggyel-biggyel*** [magát fitogtatva, ráztatva, kevélyen hánykolódva];

ügy [tennivaló, mely működő erőnket bizonyos munka által igénybe veszi; az *ü-* mint az *i-* mozgást jelentő gyök változataként a tevékeny működést kifejező *-gy* névképzővel; v.ö. *igy, igyekezet;* 2. (régies) folyó, patak], ***ügyes*** [ki képes, alkalmas vmely ügy végrehajtására], ***ügyehődik***, ***ügyel*** [vmilyen ügyre gondot fordít, figyelmével kíséri], ***ügyész*** és ***ügyvéd*** [jogi ügyeket intéző személyek], ***ügyfél*** [ki közös ügyben részt vesz vkivel], ***ügyibe*** [célirányosan, megfelelően, alkalmasan];

ögyeleg v. ***őgyeleg*** [hangfestő szó; idétlenül nyájaskodik, forgolódik, henye módon, céltalanul lézeng, unalomból jár-kel, közben érzelmeket, zavart gerjeszt; v.ö. *édeleg, enyeleg*];

gyök v. ***gyük*** [1. amiből vmi kijő, kinő, ered, származik, keletkezik; 2. növény vaskosabb, csomós része, olykor hasonló értelemben: törzs; v.ö. magyar *tőke, tüke, cika*, *csik*, *csig, csög, csök* gyökökkel; török és csagataj *kök* (gyök), burmai *kəuk* (fiatal hajtás), török, mandzsu és mongol nyelvekben *csik(h)-* (hajtás, kihajt), kannada *csigi*, kuruh *csigá* (kihajt), koreai *či-* (kel, kiemelkedik), óind *túcs* (sarj), *toká* (fiatal hajtás)], ***gyökér*** v. ***gyükér*** [gyök, tő (köznyelvibb alakban); v.ö. arámi *ghegoro*, arab *ghakar*, kalmük *csicsür* (gyökér)];

gyim [gömbszerű megnyilvánulást, eredményt kifejező elvont gyök; v.ö. *gyom, gyüm, gumó, gom, göm, gümő, gön*] > ***gyimbor*** [fagyöngy, gyombolyú, gyomboru, madárlép, gyöngybuckó, enyvbogyó (*Viscum album*); gyöngyházfényű bogyós növény, amely megfőzve ragacsos enyvvé válik, s ez a lép kiváló madárfogásra; elemzése: *gömbölyű* > *gyombolyú* > *gyomboru* > *gyimbor*], (régies) ***gyimölcs, gimilcs*** v. ***gyümölcs*** [gömbölyű, gumós termés], ***gyimgyom*** [1. mindenfelé elszaporodott gaz, szemétrevaló növényzet (kusza, összebonyolódott jellege miatt); 2. (balatonmelléki tájszó) gazember, hitvány alak], ***gyimésztelen*** [(székely, Kemenesalja) élhetetlen, magával jótehetetlen, gyámoltalan (talán: ki még gyimgyom szedésére is alkalmatlan)];

gyingya [bozótos, nádas, kákás, ingoványos hely; másként: *dzsindzsa, csincsa*; eredete *csim* (sarjadékot kifejező gyök); v.ö. *gyimgyom*];

gyĕn v. ***gyön*** [elvont gyök, alapérteménye: zsĕnge, új hajtású, azaz most jő, s még nő, gyámolításra szoruló, fejlődésben lévő, finom, aminek még erősödnie kell; önállóan a *jön* ige tájnyelvi változataként él; v.ö. *jön, kény, gyám, zseng* gyökök; török *gencs* szanszkrit *juvan*, kínai 青 *qīng* (csing), 生 *shéng*, csagataj *jangdï*, finn *hentu*, német *jung, dünn*, angolszász *giong*, latin *juvenis*, franczia *jeun* (fiatal), latin *tener*, kínai 弱 *ruò (zsuó)* (gyenge, finom) stb.;], ***gyĕnge*** v. ***gyönge*** [1. erőtlen, fejletlen; 2. könnyű, nem terhelő; 3. finom, lágy, szilárdság nélküli, engedékeny; v.ö. *kényes*], ***gyöngéd*** [finom, minden benyomást megérző, lágy érzelemmel biró, szelíd, kényesded], ***gyöngélkedik*** [erőtlen állapotban leledzik, bágyadt, fáradt, betegeskedik], ***gyöngy*** [gömbölyded alakú, golyó- v. bogyószerű termés, kinövés,buborék; a *gyön (jön)* gyökhöz kinő, terem, sarjadzik, keletkezik értelmében kapcsolódik; v.ö. *gyöm, gyüm, göngy, gömb* gyökök; v.ö. latin *gemma* (drágakő, ékszer, vmi gyöngye) és *gen-* (teremt); ujgur *jindzü*, udmurt *dun*, komi *don*, hanti *tän*, *tan*, manysi *tin*, mongol *tana*, ójapán *tama*, japán *tamá* (gyöngy); kínai 珍 *zhēn* (drága, ékes), 瓊 *qióng*, ókínai *ghweŋ* (drágakő), 玕 *gān*, 瑾 *jìn*, 盪 *dàng* (egyfajta drágakövek), burmai *ćin* (gyémánt), burmai *tan*, kacsin *dan* (értékes)]; ***gyĕntet*** [(baranyai tájsz.) lassú ügetéssel megyen (a ló); v.ö. *gyesztet*];

gyönyör [örömteli, lágy érzés, belső ellágyulás; v.ö. *kény, kéj*; latin *tener* (gyenge, gyengéd, finom, lágy; szerelmetes, kéjelgő; ifjú, zsenge); szanszkrit *dzsinv, dinv* (örvendeztetni, szeretni)], ***gyönyörködik*** v. (régiesen) ***gyĕnyĕrkĕdik*** [folytonos gyönyört érez, azaz az öröm legfinomabb nemében részesül vmely

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. Szerző: Hornyánszky Simon, 2012

szép, kedves benyomású tárgynak szemléletével], ***gyönyörű*** v. (régiesen) ***gyĕnyĕrű*** [csodálatosan szép, gyönyört ébresztő];

gyĕp v. ***gyöp*** [lágy, puha, friss fűvel borított talaj; a gyĕp hamar benövi a műveletlen földet; a *P* itt a puhaságot és a beborító jelleget fejezi ki; v.ö. *gyap* gyök; latin *cespes* (gyep), ógörög *δαπις* (*dapisz;* szőnyeg), *τάπης* (*tápész*; szőnyeg, takaró), német *Teppich* (szőnyeg)], ***gyĕpágy*** [heverő pamlag v. ágy gyanánt szolgáló földrakás, melyet földestül felhasogatott gyeppel betakarnak, és zöldellő állapotban tartanak], ***gyĕpĕl*** [gyepen legel], ***gyĕplő*** v. ***gyĕplü*** [eredetileg hosszu kötél vagy szíj, melynél fogva a *gyepen* legelő barmot, különösen lovakat mintegy pányván tartották, s etették; v.ö. *zabló, abrakoló*], ***gyĕplős*** [1. gyeppel felszerszámozott ló; 2. a négyes fogatban a két első ló; különösebben a bal felűl, vagyis a nyerges előtt járó lovat nevezik így, a rudas előtt járót pedig *kisefás*nak vagy *ostorhegyes*nek], ***gyĕpség*** [határ része, vagy nagyobb vidék, mely gyepből, vagyis miveletlen, de fűvel benőtt földből áll], ***gyĕpü*** v. ***gyĕpű*** [gyepkerítés, gyeppel kirakott vagy fűvel benőtt árok; ált. ért. zöld v. száraz növényekből álló kerítés, élő sövény];

gyer [elvont gyök, mely fiatal állatsarjadékot, ivadékot, különösen emberi magzatot jelentő szavakat képez; v.ö. *rügy, jerke, jérce; csir, cser(j), sir, sar(j)* gyökök, illetve ezen szófejtést], ***gyerek*** v. (komolyabb kifejezéssel) ***gyermek*** v. (játékosabban) ***gyerkőcz(e)*** [emberi magzat], ***gyerekezik*** [(rég.) szül], ***gyerekes*** [olyan mint gyerek szokott lenni; könnyelmű, csintalan, változékony; de: *gyermekes* (gyermekkel rendelkező)], ***gyermeteg*** [naiv, hiszékeny];

gya, gyo v. (megnyújtva) **gyá** v. (megfordítva) **agy** [az egység mint teremtő erő *táguló* kibontakozását – azaz szaporodást, sokasodást, dús növekedést – kifejező elvont gyök]

agy [1. a test életműködéséhez szükséges anyagokat, illetve közhiedelem szerint gondolatokat termelő szerv; 2. koponya, fej; 3. (átv. ért.) valamit mintegy velő gyanánt tartalmazó üreg, mag; pl. *kerékagy, puska agya*; *számítógép agya (magja)*; v.ö. észt *aju* (agy, ész), számi *âđâ* v. *at*, finn ütü, észt ütim, mordvin uďem (agyvelő), észak-kaukázusi (bacbi) *ħad,* cez *ata* v. *ãda*, mordvin *uj*, negidál *ijge*, oroh *igge*, orok *īde*, udige *igi* (agy), burusaszki *gyátesz,* avar ʕ*adá-*, ókínai 頭 *dhwā, dhō*, mandzsu *uʒu,* burját *exi*, mongol *eki* (fej)], ***agyfa*** [az épület tetejét összefoglaló fa], ***agyabugyál*** v. ***egyebugyál*** [agybafőbe ver], ***agyal*** v. ***egyel*** [1. agybafőbe ver; 2. ötöl, kigondol, gondolkodik vmin], ***agyacs*** [kisagy, cerebellum], ***agyafúrt*** [okos, ravasz], ***agyafúvó*** [(székely) dühös, kinek vére a fejébe túdul s dúlfúl];

agyag v. (palóc) ***agyig*** [szívós, ragadós, termékeny föld, vízzel összegyúrva jól alakítható, de alaktartó; elemzése: a *gy* termékenységet és gyúrhatóságot, megmunkálhatóságot jelző érteménye + *-ag* gyakorító képző; tibeti *ãdag* (agyag), ókínai 埴 *dhək* (agyag), török, türkmén, tuvai *özs-*, karahanid, ujgur *ögre* (gyúr), oavaro-andián *csadu* (szürke agyag), kott *thagar* (agyag), burusaszki *toq* (sár), tokhár *csek-* (alakít), óind *degdhi* (ken, vakol), dravida, pardzsi, kolami-gadba *tūk* (föld, agyag), kartvél *dixa*, tunguz-mandzsu *tāksa*, nyugat-csádi *dak*, közép-kushita *daku*, berber *i-dəqqi* (agyag, agyagos talaj), hausza *dako* (fekete agyagos talaj), sémi *deḳaḳ-hān* (sár), óészaki *deigja* (lágyít), *deig* (tészta), svéd *deg*, közép-holland *deech* (lágy), gót *digan* (agyagból megformál), gót *daigs*, angol *dough*, német *Teig* (lágy, gyúrható tészta), lett *túkát* (gyúr, nyom, dagaszt)];

gyom [buján növő növény, gaz – ld. *gyim, gyimgyom*], ***gyomóta*** v. (székely) ***gyomatag*** [gyommal benőtt hely], ***gyomlál*** [gyomot irt];

gyap [sűrű sarjadzást, dús növekedést jelölő elvont gyök (önállóan a gyapjúval azonos), származékai általában tömött szálakból álló növényi vagy állati testet, nevezetesen szőrt, hajat, rostos szálat stb. fejeznek ki; v.ö. *gyop(ár), gyep(ű), gyöp(ös), csap(zik), csep(eredik), csöp(ű)* gyökök, illetve a *tap* (tapadást kifejező gyök) és a *di* (gazdagságot, bőséget, teljesedést kifejező gyök) > *diap* > *gyap*], ***gyapár*** v. ***gyopár*** v. ***gyapjasfű*** [növénynem, melynek leveleit apró szőrök borítják, fehéren gyapjasak;

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. Szerző: Hornyánszky Simon, 2012

v.ö. latin *Gnaphalium*], ***gyapj*** v. (állandósult raggal:) ***gyapjú*** [gyakran(=sűrűn) növő, pihés, finom, lágy szőre állatoknak, növényeknek], ***gyapos*** [gyappal, azaz gyapjúval kitömött, bélelt v. fedett], ***gyapot*** v. ***gyapott*** [(a *gyap* alakváltozata) növénynem, melynek magházát szőrzet borítja, magszálait (pamut) ruhakészítéshez használják; latin neve *Gossypium*; v.ö. illir *gyoput*], ***gyapoz*** [gyappal töm, bélel (kabátot)], ***gyapu*** [gyapottat termő növény, fa, cserje]; ***gyapor(a)*** [termékeny, nemét könnyen szaporítja; v.ö. *szapor(a), gyarapszik*], ***gyaporodás*** [szaporodás, sokasodás];

gyar [elvont gyök, mely a *gyarap, gyarapodik, gyarmat* szókban átvitt értelemben apránkénti, fokonkénti szaporodást (terjedést), növekedést, sokasodást jelent. Rokonok vele *gar, ger, kor* és *sar* gyökök is;], **gyarap** [elvont törzsök, a *gyapor* azonos jelentésű változata; itt az ismétlődésen, fokozatosságon (R) van a hangsúly, míg ott a terjedésen (P)], gyarapít [hozzásegíti, hogy vmi faját apránként szaporítsa, sokasítsa, erősítse, növelje], ***gyarapodik*** v. ***gyarapszik*** [fokozatosan, apránként növekedik, sokasodik, terjed], ***gyarmat*** [vidék v. népcsoport mely idegen kézben van, meghódított tartomány; tkp. az eredeti tovább gyarapítása; végződését tekintve v.ö.: *folyamat, harmat, iramat, szamat, szimat, pamat, permet, termet*], ***gyarmatos*** [gyarmatról származó, azaz más vidékről jött bizonyos helyen megtelepedett személy], ***gyarmatosít*** [gyarmatot létrehoz vmely vidék betelepítésével];

gyár v. (tájsz.) ***jár*** [műhely, melyben nyers terményekből mesterségesen, sorozatban, tömegesen készítenek, finomabbá, használhatóbbá alakítanak vmit; elemzésre: *di* > *diál* > *gyiál* > *gyál* > *gyár*; v.ö. szanszkrit *kara* (cselekvő, okozó, gyártó), latin *creo* (teremt, gyárt).] > ***gyárt*** v. ***járt*** [mesterségesen, sorozatban csinál, készít], ***gyárnok*** [1. a gyár vezetője, tulajdonosa; 2. gyárban (és nem máshol) dolgozó];

CSÚSZTATOTT, SÚRLÓDÓ MOZGÁS

gya, (mély i-vel) **gyi** v. (megnyújtva) **gyá**, **gyí** [gyöngéden vagy gyakori mozdulatokkal taszító hatást, csúsztatott mozgást kifejező gyök]

gyak [1. szúró eszköz, tőr; 2. szúró eszközzel döf, bök; v.ö. szanszkrit *tigh* (gyilkol), *TaGga* (kard, spádé); angol *dig* (döfés); olasz és spanyol *daga*, ófrancia *dague* (tőr) > közép-holland *dagge*, német *Degen*, angol *dagger* (tőr); német *stecken* (bedug, feltűz, ráhúz) stb.], ***gyaka*** v. ***gyaksa*** v. ***gyakfa*** [karó, vhova leszúrt pózna], ***gyakpont*** [hely, ahova vmit le kell szúrni]; ***gyakor***, ***gyakorabb*** v. ***gyakrabb*** [1. eredetileg többszöri szúrást, több ízben szúrót jelent, ált. ért. ismételt, több ízben előforduló, történő; 2. sűrű, apró likakkal ellátott (szita)], ***gyakorol*** [gyakori, azaz ismételten végzett cselekvés, v.ö. *gya* > *dia* > *tea* > *csia* > *zia*], ***gyakroz*** [székelyeknél: sűrűn rak];

gyík [(mély i-vel) hosszú farkú, pikkelyes hüllő, nevét valószínűleg jellegzetes csúszó, meg-mega***k***adó, hol lassú, hol gyors mozgásáról kapta; v.ö. magyar *csík*, *kígyó*, továbbá dravida *doki, dokke*, afroázsiai **dinkar-* v. **dingar*, ausztro-ázsiai **kuaj*, egyiptomi *gecko* (gyík)];

gyal [járást, haladást kifejező elvont gyök; v.ö. török *jol* (út, gyalogút), *joldzsi* (utazó), arab *dzsala* (jár, megy) stb.] > ***gyalom*** [lassan, csúsztatva behúzott háló, öregháló], ***gyalmoz*** [gyalommal halászik], ***gyalog*** [1. alacsonyan mozgó, földön kúszó-mászó (azaz nem felfutó) növény, pl. gyalogbodza, gyalogborsó, gyalogsövény; 2. a földön, saját lábán (nem járművön), viszonylag lassan közlekedő], ***gyalogfa*** [kicsire, bokorméretűre megnövő fa, pl. galagonya, gyalogfenyő (boróka)];

gyal [kisebbítést, alázást jelentő elvont gyök; v.ö. szanszkrit *dal* (hasít), latin *dolo* (gyalul), gót *dailia*, francia *tailler*, német *theilen* stb.] > ***gyala, gyalabeli*** [gyáva, gyámoltalan, hitvány ember, ki mintegy kushadva, a földön kúszik] > ***gyaláz*** [megaláz, hibákat felrója, kissebbítve ezzel vki/vmi értékét; gyávának nevez], ***gyalázat*** [becsületen esett mocsok, szenny], ***gyalít*** [enyhít, gyengít, elbágyaszt], ***gyalu*** v. ***gyaló*** [metsző, simára egyengető szerszám, amelyet hosszanti toló-húzó mozdulatokkal használnak],

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. Szerző: Hornyánszky Simon, 2012

gyaludik v. ***gyaluszik*** [szűnik, csillapodik, enyhül], ***gyalul*** [gyaluval megdolgoz, simára egyenget, finomít], ***gyalok*** v. ***gyilok*** [ölésre használatos tőr; v.ö. *tol*; szanszkrit *dal* (vág, hasít), hellén-latin *dolon* (tőrös bot), angol-szász *tholigen* (gyilkol), német *Dolch*, dán, svéd *dolk*, lengyel, cseh *tulich* stb.], ***gyilkol*** v. ***gyolkol*** [gyilokkal v. más ölő fegyverrel életet ont ki], ***gyilkos*** v. ***gyolkos*** [aki (gyilokkal) öl vagy ölt már], ***gyilak*** v. ***gyilok*** [daganatos nyavalya, csomó szarvasmarhák lábán vagy lónak torkában; v.ö. *gyilkos*];

gyar [elvont gyök, mely kifejez: nehézkes, mintegy göröngyös menetű csuszás, huzódás, surlás, valamely tárgy fölszinén vonczolás; és ez eredeti és természeti jelentése], ***gyarat*** [1. gyapjút fésül, gerebenen átáthúz v.ö. *gyartat*; 2. (tájsz., ritkábban haszn.) arat], ***gyarlik*** [gyöngeség miatt el-elcsúszik, sikamlik, botlik, elesik; el-elkopik, fogy, romlik; v.ö. *gyarló*, *gyartat*], gyarlít [el-elgyöngít, erőtlenít], ***gyarló*** [1. ki könnyen sikamlik, gyakran elbukik (és vétkezik, bűnre hajlandó); 2. gyönge (alapokon álló), erőtlen], ***gyartat*** [(székely tájsz.) lábait földön csúsztatva, nehezkesen húzva megy, vánszorogva jár, pl. oly ember, ki mindkét lábára sánta], ***gyatra*** [(hangcserével áll elő a *gyarta* szóból – v.ö. se*dr*e se*rd*e, fe*tr*eng fe*rt*eng) gyönge, silány, nyomorék; v.ö. *gyötre*];

gyápol, gyáfol v. (éles e-vel) ***gyepál*** [(székely) leteper, a földre terít, s összepüföl; fedd, gyaláz; v.ö. *gyambol*], ***gyapaj*** [gyatra, hitvány, silány];

D HANGTÓL KÖLCSÖNZÖTT ÉRTEMÉNY

Gy+Z

győz [(eredete vélhetően a nyeréssel, jutalommal, kitűnőséggel kapcsolatos jelentéskörű régi *di-* (pl. *diadal, díj, dics, dísz, diválos, divat, dívik*) > *dö-* (pl. *dől, döjt, dönt*) > *gyö-* + *-öz*) 1. megnyer, megver, megdönt, lebír; 2. (győz vmit) elbir, eltűr, képes tenni, véghez vinni; 3. (meggyőz) rábír, rávesz, kifog rajta; lásd még: *gyula*;], ***győztes*** [aki győzött], ***győzet*** v. ***győzelem*** [a győzés eredménye];

Gy+K

gyuk [kaptárakból, hosszú pödörnyelvét be-bedugva mézet szivó éjjeli lepke, másképp: *méhfarkas, boszorkánylepke* (Phalaena melonella); v.ö. *dug*];

Gy+L

gyűlöl [hangulatfestő szó; utálatos, haragos, megvető, taszító érzést táplál vmi iránt; v.ö. magyar *dűl*, *tol*, *túl*, szanszkrit *dyai* (megvet)], ***gyűlölet*** [erős visszatetszés, utálat, taszítani, távolítani akarás] ***gyűlős*** v. ***gyűlöletes*** [gyűlölettel teli];

J HANGTÓL KÖLCSÖNZÖTT ÉRTEMÉNY

Gy+Sz

gyász [szomorúság, bánat valaki halála miatt, illetve a halállal kapcsolatos dolgoknál melléknévként is használatos (pl. gyász beszéd, gyász ruha) – amelyek később összeolvadtak összetett főnévvé; tájszokásilag ***jász***, s eredetére nézve talán *jaj-ász*; v.ö. kun *gyász* v. *jász* népnév; török és csagataj *yas* (gyász), ógörög *γόος* (*góosz*; jajveszékelés, sírás)];

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. Szerző: Hornyánszky Simon, 2012

G HANGTÓL KÖLCSÖNZÖTT ÉRTEMÉNY

Gy+M

Gyimes [eredetét a szájhagyomány két változatban is említi: 1. *gímszarvas* > *gímes* > *gyimes*, mivel a környező erdőkben megszámlálhatatlan szarvas élt; 2. „gyí-ménes" (ez utóbbi kevésbé valószínű)]

Ny HANGTÓL KÖLCSÖNZÖTT ÉRTEMÉNY

Gy+M

gyom [gyakori tömködést, gyakorlatos mozdulatokkal végzett nyomkodást kifejező elvont gyök; v.ö. *nyom*, *gyöm, csom, csöm, töm, dom, döm*;], ***gyomor*** v. (székely) ***gyamor*** [bőrtömlőszerű emésztőszerv a hasüregben, ahova a szájon át lenyomult, lenyelt étel kerül; egyes állatoknak több is van belőle; v.ö. *töm*], ***gyomorból*** [szívből, zsigerből; v.ö. *jonhó*], ***gyomroz*** [1. gyomron üt, elagyabugyál, összever; 2. hasára térdepelve nyomkod; 3. megnyom, hál (nővel)], ***gyambál, gyámbál*** [(székely tájszó) gyomroz, összever; gyömötöl, v.ö. *gyom* gyök], ***gyambász***, ***gyámbász, gyámbáz*** v. (Háromszéken) ***dzsámbász*** [vkit erőszakosan gyömöszöl, zömöcsköl, összever], ***gyomál*** v. ***gyamátol, dzsamatol*** [(csallóközi tájszó) 1. szűk helyre benyomkod, töm; 2. szőlőt tapos, zúz; v.ö. *gyömöszöl, dömöszöl*], ***gyomászol*** v. ***gyomoszol*** [gyakori nyomkodással tömörít, összegyúr], ***gyomátos*** v. ***dzsamat*** [összenyomott, összezúzott gyümölcs szitán fennmaradt része, salakja];

Gy+K

gyök [(Szilágy m., ritka tájszó) álmosság, elbóbiskolás miatti önkéntelen fejbólintás, nyökkenés; v.ö. *nyak, nyök*], ***gyök(k)int, gyökönt, gyökkent*** [(székely szó) ültében elszunyókálva bólint, nyökkenve megrándul];

T HANGTÓL KÖLCSÖNZÖTT ÉRTEMÉNY

Gy+K

gyék [*takarót*, fedőt jelentő elvont gyök; rokon a *dug*, *tok* szókkal s *tak* gyökkel (*takar* szóban); v.ö. latin *tego*, hellén *στεγω* (*sztegó*), szanszkrit *tvac* (födöz, takar; bőr, borítás, kéreg), német *decken, Dach*, perzsa *tak*, dán *tag*, ónémet *theken, dhecchan, tagan*, angolszász *thac, thaec, thaecen, theccen, gedekan*, holland *dekken*, angol *(to) deck* stb.], ***gyékény*** [gyékénykákából, sásból vagy szalmából kötött takaró vagy terítő, melyet sátorokul, kocsifödelekre, holmi áruk, bútorok betakarására stb. használnak];

Gy+M

gyám [gondoskodó *támasz*, segítség a gyöngének, gondviselés; rokon vele a magyar *tám*, továbbá a szanszkrit *jam* (tart, támaszt), ógörög *γάμος* (*gámosz*; házasság), *γαμέω* (*gaméó*; nősül, feleségül vesz; együttélésre magához vesz, mintegy: egyik a másikat gyámolítja), latin *geminus* (párban létező, kettős, iker) stb.], ***gyámész*** [ügyefogyott, akit gyámolítani kell (gyán-os)], ***gyámfa*** [(ált. növényeknek) támaszul szolgáló fa], ***gyámít*** v. ***gyámol(ít)*** [megtámaszt, valamit rogyás, esés, dőlés ellen oltalmaz, pártfogásba vesz, kisegít; a *gyámol* alak főnévként is használatos (volt)];

Gy+R

gyér [*teres*, azaz nem sűrű, melynek részei távol állnak egymástól; másképp: ritka; v.ö. magyar *tér*, *ter* gyök; német *schitter*, angol *shattery*; csökkentettséget kifejező jellegében laza összefüggésben áll a

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. Szerző: Hornyánszky Simon, 2012

gyermek szóval is; lásd még ezen szófejtést], ***gyérél*** v. ***gyérít*** [ritkássá tesz], ***gyéresz*** v. ***gyiresz*** [(székely) gyérnövésü erdő], ***gyérhajú*** [ritkás hajú, v.ö. *tar*];

gyúr [lágy, hajlékony, szivós, ragadós testet nyomkodva öszvevissza forgat, dagaszt; v.ö. *túr, gyűr*; mongol *zsúra*, török *zsour-*, ojrát *zsura-*, kirgiz *zsúr-*, hakassz *csura* (gyúr), török *yoğur-* (dagaszt)], ***gyúrgya*** v. ***gyurmos*** [összegyűrt rongy, gyűrött ruha], ***gyurma*** [tésztaszerűen gyúrható v. gyúrt vmi], ***gyurul*** [(székely szó) torlódik, pl. vér az agyba, sok ember v. állat egy rakásra];

Gy+Sz

gyűszű v. ***gyűsző*** [*tűző*; amibe varrásnál a tűt nyomkodják, azaz tűzik; v.ö. török *jükszük* (varró)]

Gy+V

gyáva [tkp. *gyám-va* v. *gyám-u*, azaz ki gyámolni, gyámolítni való, félénk, bátortalan, erőtlen; v.ö. *gyám*; latin *ignavus* (1. tunya, lomha, 2. gyáva, félénk)];

Egyéb eredeztetésű:

ágy [1. alvó hely; öblösen, fészek gyanánt elrendezett teríték, melyre alvás végett fekünni szokás; 2. (átv. ért.) öblös rész, amibe vmit fektetnek – másként *ágyás*; elemzése talán: *hál* > *ál(om)* > *álgy* > *ágy*; vagy puhaságából: *lágy* > *ágy*, de valószínűbben oblösségéből adódva, mélységet kifejező hangrendben (a *Gy* hang itt névképzőként van jelen): *öl+gy* > *álgy* > *ágy*; v.ö. *álgyú* > *ágyú*; *gyékény*; gót *badi*, svéd *baedd*, angol *bed*, német *Bett* stb. (ágy), telugu *pádi* (ágyás), *oḍi* (öl), *gajja* (ágyék), naikri *oḍḍi* (öl), maláj *oṭi* kannada *uḍi* (ágyék), kolami-gadba *oŋg-* (ölben tart), nyugat-közép kusita *gyă* (ágy), arab *vádi* (vízmosás, folyómeder), sémi, agaw *gad* (folyóágy)], ***ágyas*** [(törvénytelen) szerető], ***ágyék*** [öblös rész a derék hátsó részén, vesetéjék; v.ö. *lágyék*], ***ágyú*** v. (régiesen) ***álgyú*** [ágyalakú kerekes alkotványon nyugvó nehézfegyver];

agyar v. ***acsar*** [1. állatok hegyesen kiálló foga; a Gy itt feltehetően csupán szóvégi nyomatékosító, és tkp. *aragy* a valódi kifejezés (ragadozó, ártó fogak); v.ö. mandzsu *arGan*, mongol *araɣa*, halha, ordoszi, burját, monguor, dagur, kalmük *arā(n)* (szemfog, agyar), csuvas *ora*, baszk *horc* (agyar), agaw *eruk* (fog); 2. fogát villantja, vicsorog – másként: *agyarog*];

gyévér [éles, finom szaglású (vadászeb, canis venaticus); elemzésre talán: figyér, azaz figyelő];

(bodrogközi tsz.) ***gyoszom,*** (moldvai csángó) ***gyoszár*** [tavi gyom; eredete: *gaz* v. *gyomosz*, esetleg: *úszó gyom*];

Áthallások, azaz ejtésváltozatok tájszavakban:

gyegy = jegy v. ged/gegy; ***gyegyes*** = jegyes; ***gyel*** = jel
gyeveder = heveder (székely)
gyió v. ***gyivó*** = dió (palóc)
gyíra = gíra
gyug, ***gyugasz*** = dug, dugasz
gyúkos = tyúkos
hagyma = hajma; ***hagyigál***, ***hagyít*** = hajigál, hajít; ***hagyap*** =? hajap

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. Szerző: Hornyánszky Simon, 2012

Idegen eredetű:

gyémánt [(hellen-latin *adamas* – törhetetlenül kemény) a legszilárdabb és legkeményebb drágakő, melynek átlátszósága és fénye tökéletes, fénytörése és színszórása a legmagasabb fokú, mintegy a föld magjának tömény erejét magában tömörítő; v.ö. magyar *tömör, tömény*];

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. Szerző: Hornyánszky Simon, 2012